

Düsseldorf, odpoledne, podzim 1853: ležím na posteli, na sobě mám fialový sametový oblek, svůj krásný oblek a nechci se setkat s Hansem Gudem. Nechci poslouchat, jak mi Hans Gude říká, že se mu nelíbí obraz, který maluji. Zůstanu tu ležet. Dnes se nemohu setkat s Hansem Gudem. Stačí, když si představím, že by se Hansi Gudemu nelíbil obraz, který maluji, a že by si myslel, že je špatný, že by si myslel, že neumím malovat, když si představím, jak se podrbe svou hubenou rukou ve vousech a podívá se na mě úzkýma očima a řekne mi, že neumím malovat, že nemám na akademii umění v Düsseldorfu co dělat, vlastně na žádné akademii, když si představím, že mi řekne, že ze mě nikdy nebude malíř. To nedopustím. Zůstanu tu ležet, Hans Gude totiž dnes přijde do ateliéru, na půdu, kde stojíme v řadě jeden vedle druhého a malujeme, půjde od obrazu k obrazu a bude říkat, co si o obrazech myslí, prohlédne si i můj obraz a něco o něm řekne. Nechci se setkat s Hansem Gudem. Protože já umím malovat. A Gude umí malovat. A Tidemand umí malovat. Já umím malovat. Nikdo neumí malovat tak jako já, jenom Gude. A taky Tidemand. A dnes si Gude prohlédne můj obraz, ale já tam nebudu, budu ležet tady a dívat se před sebe, k oknu, budu tu ležet na posteli ve fialovém obleku, v nejkrásnějším fialovém obleku, budu tu ležet a naslouchat zvukům z ulice. Nepůjdu do ateliéru. Zůstanu tu ležet. Nechci se setkat s Hansem Gudem. Ležím na posteli se zkříženýma nohama, úplně oblečený, ve svém fialovém sametovém obleku. Dívám se před sebe. Dnes nepůjdu do ateliéru. A někde tu je má milovaná Helena, možná je u sebe nebo v obyčejném pokoji. Má milovaná Helena tu také je. Přinesl jsem si kufry do chodby a paní Winckelmannová mi ukázala pokoj, kde budu bydlet. Zeptala se mě, jestli se mi líbí, a já jsem přikývl, protože pokoj byl velmi hezký, nikdy předtím jsem v tak hezkém pokoji nebydlel. A najednou tam stála Helena. Helena tam stála v bílých šatech. Helena tam stála se svými světlými vlasy, které se mocně vlnily, malá ústa nad drobnou bradou, a stála tam. Helena tam stála se svýma velkýma očima. Helena tam stála a z jejích očí ke mně vycházela záře. Má milovaná Helena. Ležím na posteli ve svém pokoji a někde v domě chodí Helena s krásnými zářícíma očima. Ležím na posteli, naslouchám, možná zaslechnu její kroky? Nebo Helena není doma? A ten tvůj strašný strýc, Heleno. Slyšíš mě, Heleno? Ten strašný pan Winckelmann. Ležel jsem na posteli, ve svém fialovém obleku ze sametu, a někdo zaklepal na dveře, ležel jsem na posteli, ve svém fialovém obleku, nestačil jsem se ani zvednout a dveře se otevřely a v nich stál pan Winckelmann, černá bradka, černé oči, velké břicho, které se rýsovalo pod vestou. A pan Winckelmann se na mě jen díval a neřekl ani slovo. Vstal jsem z postele, zvedl jsem se, postavil se. Šel jsem k panu Winckelmannovi, podal mu ruku, ale on mi ruku nepodal. Stál jsem tam, ruku nataženou směrem k panu Winckelmannovi, ale on mi ruku nepodal. Sklopil jsem oči. Potom pan Winckelmann řekl, že je bratr paní Winckelmannové, pan Winckelmann. A podíval se na mě svýma černýma očima. A potom se otočil a odešel, zavřel za sebou dveře. Tvůj strýc, Heleno. Ležím na posteli, ve svém fialovém sametovém obleku, a naslouchám, uslyším teď tvé kroky? tvůj dech? zaslechnu tvůj dech? Ležím na posteli ve svém pokoji, úplně oblečený, se zkříženýma nohama a naslouchám, uslyším tvé kroky? jsi doma? A na nočním stolku leží má dýmka. Kde jsi, Heleno?

ho stolku si беру dýmku. Zapálím si ji. Ležím na posteli v obleku, ve fialovém sametovém obleku, potahuji z dýmky. A dnes si přijde Hans Gude prohlédnout obraz, který maluji, ale já nemám odvahy za ním jít, budu tu ležet a čekat, jestli tě, Heleno, zaslechnu. Nepůjdu ven. Protože jsem malíř. Jsem malíř Lars Hertervig, studuji v Düsseldorfu, můj učitel je slavný Hans Gude. Pronajímám si pokoj v Jägerhofstrasse, u paní Winckelmannové. Nejsem jen tak někdo. Jsem kluk ze Stavangeru, ano, kluk ze Stavangeru!, který studuje malířství v Düsseldorfu. A mám tak krásné šaty, koupil jsem si fialový oblek ze sametu, teď je ze mě malíř, ano, já, kluk, obyčejný kluk, syn kvakerů, kluk z chudých poměrů, malíř pokojů, já, poslali mě do Německa, na akademii umění v Düsseldorfu, samotný Hans Gabriel Buchholdt Sundt mě poslal do Německa, na akademii umění v Düsseldorfu, protože já, Lars Hertervig, budu studovat malířství, budu krajinářem. Studuji malířství a mým učitelem je samotný Hans Gude. A já opravdu umím malovat. Možná neumím nic moc jiného, ale malovat umím.

Ležím na posteli, potahuji z dýmky. A najednou piano. Slyším hudbu. Z obyčejného pokoje domu, kde bydlím v podnájmu, ke mně přichází hudba, ležím na posteli ve svém fialovém sametovém obleku, v nejkrásnějším obleku, v ústech mám dýmku, na posteli leží Lars Hertervig, ne jen tak někdo, ležím na posteli, a zatímco tu ležím na posteli, naslouchám hudbě. Slyším krásnou čistou hudbu, lehké, pravidelně se měnící polyby. Ležím na posteli a poslouchám, jak má milovaná Helena hraje na piano. To jistě hraje má milovaná Helena. Tu nejkrásnější hudbu. Nejsem jen tak někdo, a Helena hraje na piano. A má milovaná Helena hraje pro mě. Není totiž pochyb o tom, že Helena Winckelmannová a Lars Hertervig jsou milenci. Řekli si to, ano, řekli si, že jsou milenci, jsme milenci, řekli si. A ona, Helena Winckelmannová, mu ukázala vlasy. Helena Winckelmannová se světlemodrýma očima, s dlouhými světlými vlasy, které se jí vlní na ramenou, jsou rozpuštěné, nejsou svázané jako obvykle, a on! Lars z Hattarvågenu! viděl její rozpuštěné vlasy! Viděl její zářící oči. Viděl, jak se jí rozpuštěné vlasy vlní na ramenou. Protože Helena Winckelmannová si kvůli němu rozpustila vlasy, ukázala mu své rozpuštěné vlasy. Helena Winckelmannová byla u něj v pokoji a rozpustila si vlasy. Helena Winckelmannová k němu stála zády, vzadu u okna, sáhla si do vlasů a rozpustila je. A vtom jí vlasy spadly na ramena. A on, Lars z Hattarvågenu, on, Lars ze zálivu, kde ostrůvky leží těsně jeden vedle druhého, ostrovy, které se podobají kloboukům, proto se tomu tam říká záliv klobouků, Hattarvågen, proto se on jmenuje Hattarvågen nebo Hertervig, Lars ze zálivu, kde se ostrůvky podobají kloboukům, záliv na jednom malém ostrově daleko na severu, v zemi jménem Norsko, on, z malého ostrova, který se jmenuje Borgøy, on, Lars Hertervig, seděl u stolu v pokoji, který si pronajímá v Düsseldorfu, kde studuje na akademii umění, a pozoroval Helenu Winckelmannovou, jak stojí u okna s rozpuštěnými vlasy. A Helena se k němu pomalu otočila. A Helena tam stála a dívala se na něj, její vlasy, které padaly odshora od pěšinky podél kulaté tváře, modré a zářící oči, drobná úzká ústa, malá brada. Zářící oči. Vlasy padající na ramena. Světlé vlnící se vlasy. A úsměv na jejích ústech. A potom její oči, které se na něj dívají. A z jejích očí vychází nejsilnější záře, jakou kdy viděl. Záře z jejích očí. Nikdy takovou záři neviděl.

A potom slyším, že někdo klepe. Slyším, že klepeš na dveře, musíš to být ty. Nemůže to být nikdo jiný než ty. A já řeknu dále, řeknu ti dále.

Dále, řeknu.

Dívám se ke dveřím, vidím, že se otevírají, pomalu se otevírají. A teď vím, že jdeš za mnou. Přicházíš. A vidím tvou tvář, tvou drobnou tvář, stojíš tam, díváš se na mě a usměješ se! a potom otevřeš dveře dokořán a tvé vlasy, které září okolo tvé tváře. Tvé velké zářící oči. Něco se děje, v tvé tváři, v tvých očích. Vidím, že otvíráš dveře dokořán, stojíš ve dveřích, v bílých šatech. Rychle sklopíš oči. Sklopíš oči, zvedneš je a podíváš se na mě, jak sedím na kraji postele. Podívám se na tebe, usměji se. A ty se na mě nepodíváš, díváš se před sebe dolů, a něco se děje, v tvé tváři, v tvých očích.

Pojď dál, řeknu.

Vidím, že jsi přikývla. Zavřeš za sebou dveře. Stojíš před zavřenými dveřmi, jsi krásná. Sklopíš oči. Vidím, že jsi pooděšla od dveří k židli. Něco se děje, v tvé tváři, v tvých očích. Něco se děje. Posadíš se na židli. Co se to děje? V tvé tváři? V tvých očích?

Slyšel jsi mě hrát? zeptáš se.

Ano, řeknu.

A jen dál sedíš, díváš se před sebe.

Hrála jsi krásně, řeknu.

Beethoven, řekneš.

Podíváš se na mě, sedíš na židli a máš sklopené oči, jsi krásná. Nemohu ti přece říct, že než jsem přišel do tohoto domu, nikdy jsem piano neslyšel, protože na ostrově Borgøy žádné piano není, ani v celém Stavangeru.

Musím ti něco říct, řekneš.

Podíváme se na sebe, oba sklopíme oči, teď mi řekneš, proč jsi za mnou přišla.

Můj strýc, řekneš. Můj strýc řekl, že se musíš odstěhovat.

Říkáš, že se musím odstěhovat? A proč se musím odstěhovat? Ty nechceš, abych tu bydlel? Proč nechceš, abych tu bydlel?

Tvůj strýc? řeknu a podívám se na tebe.

Řekl, že se musíš odstěhovat.

Vždyť tu bydlím teprve chvíli. Vlastně jsem se právě nastěhoval. A musím se odstěhovat. Zaplatil jsem, mám peníze, zaplatil jsem nájem.

Ale zaplatil jsem nájem, řeknu.

O to nejde, řekneš. Ale strýc řekl matce, že musíš pryč, a ona řekla, že by to asi tak bylo nejlepší. Nevím proč, ale tak to je. Mysleli si, že bude nejlepší, když ti to řeknu já.

Musím se odstěhovat. A Helena tu zůstane. A už ji nikdy nevidím. Protože se musím odstěhovat. Tvůj strýc řekl, že se musím odstěhovat, tvá matka s tím souhlasí, takže se musím odstěhovat. A kde budu bydlet? Mám spát v ateliéru? A vlastně můžu spát venku, když na to přijde, ale nevidím Helenu. Už nikdy nevidím Helenu.

Uvidím tě ještě někdy? řeknu.

Neměl jsem to říkat. Protože ona, Helena, se se mnou nemůže scházet, je příliš mladá na to, aby se se mnou scházela? Je jí teprve patnáct, možná šestnáct, vlastně ani nevím, kolik jí je, nevím to. Ale já bych ji tak rád zase někdy viděl. Vstávám, jdu k Heleně, tam, kde sedí na židli. Postavím se před ni. Helena se se mnou nechce scházet, to možná ona sama chce, abych se odstěhoval, možná jenom tak říká, že to chce její strýc, pan Winckelmann, ale možná sama Helena chce, abych se odstěhoval? Dívám se na Helenu, má sklopené oči. Možná chce, abych se odstěhoval.

Zeptám se Heleny, jestli chce, abych se odstěhoval.

Chceš, abych se odstěhoval? ptám se.

Helena zavrtí hlavou. Možná říká jen tak, že to nechce. Nemůže přece říct nic jiného, ale vždyť mi řekla, že jsme milenci, a teď chce, abych se odstěhoval. Podívám se na ni.

Nechceš, abych se odstěhoval?

Helena zavrtí hlavou. Možná Helena nechce, abych se odstěhoval? Možná to chce její strýc? Ale on mi neřekl, že se musím odstěhovat, ani její matka mi to neřekla, řekla mi to Helena. Helena řekla, že její strýc chce, abych se odstěhoval. A Helena taky chce, abych se odstěhoval, a už ji nikdy neviděl.

Podívám se k oknu a tam, u okna, má milovaná Heleno, tam sis rozpustila vlasy, vlasy ti spadaly dolů na ramena, stála jsi tam v bílých šatech, stála jsi tam u okna v bílých šatech, zatímco ti vlasy lehce padaly na ramena. Zvedl jsem se z postele. Šel jsem k tobě. Objal jsem tě. Přitiskl jsem ti svou tvář na ramena, do vlasů. Tiskl jsem ti tvář do vlasů, dýchal jsem ti do vlasů. Nevím, jak dlouho jsem tak stál, ale dlouho, dlouho, stál jsem dlouho a dýchal ti do nich. Tiskl jsem tě k sobě. A ty jsi mě tiskla k sobě. Stáli jsme tam, u okna. Dívám se k oknu a za oknem na kopci stojí topoly, řada topolů, stojí tam na kraji kopce, když se na ně dívám z postele, vypadá to, jako by se vznášely ve vzduchu. A ty jsi tam stála u okna. A za tebou byly topoly. A přes kopec projížděli jezdci, před topoly. Vidím jen hlavy koňů a horní částí těl jezdců. Nerozumím tomu. Topoly, jezdci. A tvé vlasy. A tvé vlasy jako topoly. A my jako jezdci. A v nás jsou modrá oblaka. A já ležím na posteli ve svém fialovém sametovém obleku a dívám se na topoly, na jezdce. A slyším tvůj hlas, ale nerozumím, co říkáš. Ale nekřičíš, že ne? Jsi klidná? Mám ti přijít pomoci? Nebo mě nechceš vidět? Chceš, abych odešel? A já slyším, jak tvůj strýc říká, že musím z domu, dnes, ještě dnes.

A otec říká, že nejsilnější světlo je v člověku. A já se ptám, co se stane, když žádné světlo nevidím. A otec mi řekne, že člověk nedosáhne milosti pokaždé, ale stává se to, ano, stává se to! A otec se na mě podívá, usměje se. Někdo mě vezme za rameno.

Hertervigu, řekne někdo.

Hele! Kváker pije! křičí ten za mnou.

V ruce držím sklenici a okolo sebe vidím tolik tváří, z obou stran, nad rameny, okolo rukou, všude jsou tváře a ty tváře se na mě dívají a já držím sklenici piva, zvednu ji a napiji se, zhluboka se napiji, dívám se před sebe a tváře se změň v oči, které se na mě dívají a dívají, piju a najednou jsou tu šaty, černé a bílé šaty, tváře se ke mně otočí zády, pomalu, tváře jsou ke mně otočené zády a okolo mě jsou najednou černé a bílé šaty, a šaty se otočí, vidím jen černé a bílé šaty, které se ke mně blíží, černé a bílé šaty se bez ustání pohybují, ke mně, ode mě, blíží se k mé tváři, a teď je u mých očí něco tak blízko, že vidím jen černo, vidím pohyb v černých a bílých šatech, nevidím nic, všechno je černé, musím přece něco udělat, a co mám udělat?

a slyším hlasy, a uprostřed všech těch hlasů zaslechnu její hlas, Helena, mluví ke mně, ale já neslyším, co říká, ale mluví ke mně, říká něco, uprostřed všech těch hlasů slyším Helenu, něco mi říká, ale co? a všechno je černé, nic nevidím, ale slyším, je to Helenin hlas? je to Helena? její hlas mizí? co je to s Helenou, říkáš mi něco? co mi chce Helena říct? tvůj hlas nesmí zmizet!

Psychiatrická léčebna v Gaustadu, ráno, Štědrý den 1856:
rackové křičí. A mají křičet, protože potom je všechno, jak má být. Když nemohu usnout, jsem rád, když rackové křičí. Chci, aby rackové křičeli. Vidím, jak rackové poletují po obloze, chvilí letí dolů, k hladině, zobáky namířené dolů k vodě, a za chvíli zase pomalu vzletají k oblakům. Nemohu usnout. Když nemohu usnout, tak jsem rád, když rackové křičí, když otevřu oči, nic nevidím, naslouchám křiku racků a vidím, jak pomalu poletují po obloze nahoru a dolů. Nemohu usnout. Ležím v posteli, v šesté posteli od dveří, a nemohu usnout. A napravo ode mě jsou ještě dvě postele. Rackové křičí. Nemohu usnout, tak musejí rackové křičet. A rackové křičí.

Podívám se dolů, na malé vlny, které naražejí na kameny na břehu. Pozoruji vlny. Na obloze vidím racky. Nevidím jediný obláček, na modré obloze jsou jen bílí rackové. Najednou obloha potemní. Rackové s křikem přeletí po tmavé obloze. Nesmím malovat. Jsem malíř, ale nesmím malovat. Doktor Sandberg řekl, že nesmím malovat, řekl, že během pobytu v psychiatrické léčebně Gaustad nesmím malovat, a já jsem řekl, že jsem se možná zbláznil právě z malování, to jsem řekl doktoru Sandbergovi,

Heleno, přijdu za tebou, věř mi, přijdu, jen když na mě počkáš, má milovaná Heleno, přijdu za tebou, nesmím na tebe myslet, ani na tebe, má milovaná Heleno, nesmím myslet, takové myšlenky musím zahnat, přestanu myslet, budu jen pozorovat a poslouchat racky. A najednou už racky nevidím, a já musím vidět racky. Rackové jsou pryč. Musí se vrátit. Jestli se rackové nevrátí, sáhnu si mezi nohy, osahávat se dole mezi nohama, jak tomu říká doktor Sandberg, jestli brzy nevidím racky, tak si sáhnu mezi nohy, nesmím si sahat rukou mezi nohy, osahávat se dole mezi nohama, jak tomu říká doktor Sandberg, jen si trochu sáhnu mezi nohy, abych to trochu cítil, nikdo si toho nevšimne, ani doktor Sandberg, když jsem sem přišel, řekl mi, že se nesmím osahávat mezi nohama.

Vidím, jak ostatní odhrabují sněh, a já odhrabovat nebudu. Jsem malíř, jsem umělec Lars Hertervig a nebudu s těmi blázní odhrabovat sněh. Ti blázní můžou odhrabovat sněh, pro ně se tahle práce hodí, když ani nevědí, kdo to je Hans Gude. Ale já to vím. Já jsem byl žák Hanse Gudeho, já ano. A já nebudu odhrabovat sněh.

Přestaňte se osahávat mezi nohama, varuju vás, budete z toho nemocný. A v Gaustadu jste proto, abyste se uzdravil. Slibte mi to, řekne doktor Sandberg.

Podívám se na obrovský hnědý psací stůl doktora Sandberga, doktor Sandberg chce, abych mu slíbil, že už nikdy nebudu malovat. A Helena, kde jsi, má milovaná Heleno?

Jsem zasnoubený, řeknu.

To rád slyším.

Ale had se kroutí.

Přestaňte se osahávat mezi nohama, rozumíte, Hertervigu? řekne doktor Sandberg.

Podívám se do velkých modrých očí doktora Sandberga.

To je všechno, řekne. Můžete jít.

Dnes je Štědrý den, jistě bude výborná večere, řekne dozorce Hauge. Všichni dostanou výbornou večerí, všichni bez rozdílu.

Kundy, kundy, řeknu.

Jsou Vánoce, Hertervigu.

A péro, péro, řeknu.

Nech toho.

Kunda a péro, řeknu. A děvky.

Jsou Vánoce, Hertervigu!

Musím dělat

to, co mi dozorce Hauge říká.

Tak dělej, obleč se! řekne.

A Helena. A Helena se naklání ke strýci. A strýc ji chytne okolo ramen, dotýká se svou tlustou rukou jejího prsa, pan Winckelmann má ruku na prsu mé milované Heleny. A Helena se dívá na pana Winckelmanna, usmívá se celou svou tvář do jeho kulatého obličej. A vtom pan Winckelmann vezme její ruku a položí si ji na kalhoty, do rozkroku, a řekne, že tady, ano, tady se ho má dotýkat, tady. A já slyším, jak pan Winckelmann zasténá, to nesmíš, má milovaná Heleno. Nesmíš.

Hertervigu, pojď už, řekne dozorce Hauge.

Je to děvka, řeknu.

Jde se do práce, řekne dozorce Hauge.

Ano, řeknu.

A já vidím, že dozorce Hauge drží v ruce mé šaty a boty, a já na tebe budu něžný a milý, až tě zase potkám, ty německá děvko. Nenechám tě tak lehce odejít, kdepak.

Dnes je Štědrý den a já odejdu z Gaustadu, jestli neodejdu, tak ze mě nikdy nebude malíř, nikdy se nenaučím malovat, vím to. Musím odejít. Jezdím rukou rychle nahoru a dolů. Zatracení rackové. A ta zatracená děvka. Klečí tam před strýcem, v puse má jeho ptáka. Musím odejít.

Tak už ale dělej!

Jsem napnutý a dívám se do zdi a vidím, jak dozorce Hauge vytahuje západku dveří, pustím ptáka, natáhnu si spodky, chytanu kalhoty. Vidím, jak se dveře třesou a dozorce Hauge vysouvá západku. Dveře se otevírají. Vidím, jak se dozorce Hauge dívá dovnitř, na mě.

To snad ne, řekne dozorce Hauge. To jsem si mohl myslet. To snad ne.

A já se podívám na dozorce Haugeho.

Jdu to říct doktoru Sandbergovi, hned, řekne dozorce Hauge.

Sklopím oči.

Zapni si kalhoty, řekne dozorce Hauge.

Vycházím ven a padá na mě sněh.

Bílá vrstva sněhu se usazuje na modrých šatech. Musím si pospíšit. Nemohu tu zůstat, musím najít svou milovanou Helenu. Není to Helena, tam dole, úplně dole v aleji? Její bílé šaty? Její modré oči, nejsou to její modré oči, které zaplňují oblohu, nejsou Heleniny oči obloha s oblaky? Jdu dolů alejí. Jdu bílým lehkým sněhem. A bílá vrstva sněhu mi usedá na šaty. A vidím, jak se Helge ohýbá nad hrablem, a slyším, jak na mě volá, kam jdu. A já z plných plic zařvu, že mu do toho nic není, a jdu dál a tam dole, na konci cesty, vidím stát svou milovanou Helenu, v bílých šatech, bílých jako sněh, stojí tam, s očima krásnými jako obloha s oblaky. Často jsem maloval její oči. Často jsem maloval oblohu s oblaky. Prosycenou světlem. Oblohu s oblaky prosycenou světlem. Zničím tvůj obraz. Prosycený světlem. Na obloze s oblaky.

Ty podělanej flákači, zařve někdo.

Jen si běž, běž se oběsit, zařve druhý.

Do krku mě zasáhne sněhová koule.

Běž se oběsit, zařve někdo.

Jdu dolů po cestě, ať po mě klidně hází koule, odcházím z Gaustadu, jdu za svou milovanou Helenou a slyším, jak na mě Helge volá, ať se jdu oběsit, a já jdu dolů alejí a odcházím z Gaustadu a bude ze mě malíř a někdo volá, ať se jdu oběsit, a já jdu dál alejí, odcházím z Gaustadu a navždy ničím tvůj obraz.

Stavanger, podzim 1902: Oline stoupá od moře, jde o holi krok za krokem a nohy jí bolí tak, že se sotva belhá, ale jde to, Oline stoupá od moře krok za krokem, v jedné ruce má hůl, v druhé na háčku dvě ryby, jak jen to bolí, myslí si Oline, a jak je příkrý, ten kopec k jejímu domu, každý den ho musí vyjít, na kopci jsou z obou stran domy, stojí jeden vedle druhého, v příkrém kopci stoupajícím od moře, a nahoře, úplně nahoře, na vrcholu bydlí Oline, v malém bílém domě. A Oline jde s vypětím všech sil nahoru, krok za krokem. V jedné ruce má hůl, v druhé dvě ryby, které dnes dostala od rybáře Sveina, rybář Svein za ně nechtěl ani øre, asi ví, že teď nemá moc peněz, i když mu nic takového neřekla, ne, ani slovem se o tom nezmínila, ani slovem se o tom nezmínila, myslí si Oline. Už jenom kousek, tak, potom si na chvíli odpočine, myslí si Oline. Ale ještě kousek to musí vydržet. A až se zastaví, bolest v nohou přestane. Čím déle stojí, tím je bolest menší. Ještě kousek a potom si odpočine, před posledním stoupáním, myslí si Oline. Rybář Svein, ano. Těch ryb, co už od něj koupila, myslí si Oline a vtom uslyší, jak na ni někdo volá.

Oline, volá někdo.

Oline, zavolá někdo znovu

a Oline se zastaví. Kdo to na ni může volat.

Oline, zavolá někdo ještě jednou.

A Oline se otočí a v okně v prvním patře uvidí Signe.

Oline, zavolá Signe.

Ty, Oline, řekne.

Jdu za tebou dolů, řekne Signe

a Oline vidí, jak Signe zmizí v okně, Signe, ano, pomyslí si Oline, tak to na ni volala Signe, že ji hned nepoznala, už nějak stárne, už si nic nepamatuje, je to tak, nic si nepamatuje, za chvíli už si ani nevzpomene, jak se jmenuje, pamatuje si jen věci z dětství a mládí, ty si pamatuje tak dobře, jako by se staly včera, pomyslí si Oline, ale že na ni volá Signe, to by mohla poznat, Signe na ni tak často nevolá,

proč na ni najednou Signe zavolala? co k čertu chce? proč na ni zničehonic volá? přemýšlí Oline a vidí, jak Signe vychází z domu, a Oline vidí, jak Signe zestárla, Signe, která kdysi bývala mladá a krásná, je teď stará a shrbená, myslí si Oline a vidí Signe, jak jde v předklonu k ní. Co asi chce? myslí si Oline.

Sivert, řekne Signe

a Oline si pomyslí, že asi půjde o jejího bratra, ale že si její bratr, se kterým si tak rozuměla, když byla malá, mohl vzít někoho, jako je Signe, to nikdy nepochopí, myslí si Oline.

Se Sivertem je to špatné, řekne Signe.

Už mu nezbyvá mnoho času.

Oline se podívá na Signe. Sivert už je nějaký čas nemocný, ale že je to s ním tak zlé, ne, to není dobrá zpráva.

Ale ne, řekne Oline.

Signe přikývne.

Je mu pořád hůř a hůř, dneska se mu hodně přitížilo, řekne Signe.

Myslím, že se blíží jeho konec, řekne Signe.

Sivert, řekne Signe

a odmlčí se a Oline si pomyslí, že s ní chce asi mluvit, se svou sestrou, když se blíží jeho konec, na tom není nic zvláštního, když se blíží jeho konec, chce se rozloučit se sestrou a ona bude muset vejít k Signe domů, do domu, kam roky nevkročila, a i kdyby tam byla včera, tak by si to stejně nepamatovala. Nepamatuje si ani to, co se právě stalo,

Poprosil mě, abych pro tebe došla, řekne Signe.

Přijdeš za ním? řekne Signe.

Samozřejmě, že za ním přijdu, řekne Oline.

Sivert mě poprosil, abych pro tebe došla.

Pozdravuj ho a vyřid' mu, že přijdu, řekne Oline.

Signe se podívá na Oline.

Můžeš za ním jít se mnou hned teď řekne.

Musím nejdřív zajít domů, trochu se upravit a odnést ty ryby, řekne Oline.

teď se musí dobelhat domů, najednou cítí, jako by se jí chtělo na záchod, dole ji to tlačí, vpředu i vzadu, jestli se nemýlí, myslí si Oline, ne, nesmí nic upustit do kalhotek, ne, teď se to nesmí dole samo spustit, musí si pospíšit domů, odnést ryby, dojít si na záchod, ano, myslí si Oline, bylo příjemné se na chvíli zastavit, když se zastaví, tak ji hned přestanou bolet nohy, myslí si Oline. Ale teď musí ujít ještě kousek. A i když se zastavila na místě, kde se obvykle nezastavuje, tak si udělá přestávku i tam, kde ji mívá obvykle, myslí si Oline, ale teď už musí jít, myslí si, nemůže tu dál stát, to se Sivertem je smutné, opravdu umírá? není to tak dlouho, co zemřel Lars, a teď má zemřít i Sivert? brzy bude řada na ní, myslí si Oline. Kdyby tak byla řada na ní, pomyslí si Oline. Kdyby tak měla zemřít ona, myslí si Oline.

když ji její bratr Sivert, její milý bratr poprosil, aby přišla, tak musí přijít, ona, která k Sivertovi v dětství vzhlížela, i když byl mladší, vzhlížela k němu, protože byl velký a silný, byl to hezký chlapec a nemluvě o tom, když dospěl, vyrostl z něj mladý muž se silnými pažemi, o kterých si lidé vyprávěli, přemýšlí Oline, byl to opravdu krásný muž, Sivert, ano, myslí si Oline, neměla by za ním jít hned? jestli opravdu umírá, tak by se mohlo stát, že to nestihne, když půjde nejdřív domů odnést ryby, myslí si, a navíc ji hrozně bolí nohy, musí odnést

domů ryby, pro které si byla u moře, ryby dnes dostala levně, nejlevněji, vůbec za ně nezaplatila, je hodný, rybář Svein, u rybáře Sveina vždycky sehnala levné ryby, ano. Ten její bratr. Jediné, co jí po něm zbylo, je čmáranice na dveřích záchodu. Jednou potřeboval na tabák, přišel za ní a zeptal se jí, jestli nechce s něčím pomoci, naštipat dřevo nebo tak, ale ona měla tehdy dřeva dost, teď by mohl přijít, teď by mohl štipat celé dny! ale tehdy pro něj neměla žádnou práci, a tak mu dala trochu tabáku a on jí dal ten obrázek, co visí na záchodě, nebyl to hezký obrázek, ale pomyslela si, že by ho měla někam pověsit, a tak ho pověsila ven na záchod, přemýšlí Oline. Lars byl zvláštní člověk. Blázen, říkali o něm. Ano, blázen.

jde na roh domu, zajde za roh a jde k záchodu, zase ji začaly bolet nohy, myslí si a zvedne háček od dveří a vejde dovnitř, hůl opře v rohu, zavře za sebou dveře, konečně je sama! konečně na ni nikdo nevidí! konečně! myslí si Oline a pověsí ryby na háček, cítí, jak ji to dole tlačí, nadzvedne si sukni a spodničku, stáhne kalhotky, ne, ne, vidí, že je dole trochu mokrá.

Ne, ne, říká si Oline.

a posadí se na záchod. A Oline po celém těle cítí, jak je příjemné se konečně posadit, hned jak si sedla, bolest trochu ustoupila.

Jo, jo, říká si.

Život ji ještě umí potěšit, řekne si.

A teď musí počkat, za chvíli to přijde, myslí si Oline a dívá se na dvě malé ryby, které visí na dveřích. Velké rybí oči. Krev, která stéká po rybím těle.

Ještě že mám ryby, řekne si Oline.

Ne, bez ryb by to bylo špatné, říká si.

Lars uměl být prudký a zuřivý. Lars nebyl jednoduchý člověk, to ne. Rozzuřil se pro nic za nic. To se od něj musel člověk držet stranou. Nepřekvapilo by mě, kdyby někoho zabil. Byl prudký. Byl to zvláštní člověk, Lars. To se musí říct. Vždycky byl zvláštní. Ale ten den, kdy jsem ho sledovala, jeho hnědé oči najednou zčernaly, když jsem ho viděla ráno, měl v očích velkou temnotu, temnotu jako černý kámen, temnotu jako nejčernější obloha, takovou temnotu měl v očích, a vlhký třpyt, a mrkal, jako by ho tlačilo něco vzadu za očima, jako by se měl rozplakat, takové oči měl tehdy ráno.

Jsi smutný? zeptala jsem se.

A viděla jsem, jak Lars sklopil oči, stál a neodpovídal.

Co se ti stalo? zeptala jsem se

a Lars se třásl a díval se do země.

Vypadáš tak smutně, řekla jsem.

Ano, řekl.

Stalo se ti něco? zeptala jsem se.

Ne, řekl.

Nic se mi nestalo.

Ale proč jsi teda tak smutný? řeknu.

Nejsem smutný proto, že by se něco stalo, řekne.

Tak proč teda? řeknu.

Možná právě proto, že se nic nestalo, řekne Lars.

To musí být těžké, řeknu

a Lars přikývne.

A ty černé hory, řeknu.

Ano, řekne.

A moře, když zčerná.

Ano, řekne.

Tak kvůli tomu? řeknu.

Možná, řekne.

Podívám se na obrázek, na kterém jsou hory okolo domu a naše loď, a vidím, že se podobá Larsovi, když má tu svou náladu, samozřejmě jsou na něm hory a loď, ale přesto je podobný Larsovi, když mívá tu svou náladu. Říkám si, že je zvláštní, jak se obrázky podobají Larsovi, když má tu svou náladu. Jsou stejně černé jako Lars. Ta stejná čern. Je to čern, která není mrtvá, ale která září, zářící černá, ano.

Ty obrázky se ti podobají, řeknu.

Lars se na mě podívá.

Jak to myslíš? řekne.

Nevím.

Ale podobají se ti.

Chceš, abych tě namaloval? zeptá se Lars.

A já nemám chuť, aby mě někdo maloval, to teda ne. Zavrtím hlavou.

Já už jsem tě namaloval, řekne Lars.

Lars už mě namaloval, nic s tím neudělám, když mě namaloval, tak mě namaloval. Už s tím nemohu nic dělat.

Ukážu ti to, řekne Lars.

A já slyším, jakou má Lars radost, a vidím, že si znovu kleká na všechny čtyři a leze pod skálu, kousek po kousku leze dovnitř, téměř není vidět, po chvíli uvidím chodidla a Lars je vidět víc a víc, zvedne se a podává mi kus dřeva a já vidím tvář, která se dívá šikmo dolů, větší nos, ústa trochu nakřivo a velké oči. A Lars mi řekl, že to jsem já. Ale ta kresba se mi nepodobá. Takhle přece nevypadám? Ale můžu to Larsovi říct?

Nelíbí se ti, řekne Lars

a začne se smát a sesbírá kousky dřeva, drží je v ruce a jde k moři. Lars se dívá na moře a vezme jeden kus dřeva a hodí ho do moře.

Nevyhazuj je, řeknu.

A Lars naráz vyhodí do moře i zbylé kusy dřeva

nesmí tu takhle sedět, na hrnci, v pokoji, nesmí, myslí si Oline, a pořád nic nepřichází! ano, teď! malé hovínko, ano, ano, malé hovínko, ano, ano, může být spokojená, není toho moc, nikdy nebyla jedlík a ani ve stáří to není jiné, myslí si Oline, není žádný jedlík, myslí si, ale teď už tu nemůže sedět, na hrnci, na stole v pokoji, myslí si Oline. Ne, to nejde. Musí jít za Sivertem.

vezme hrnec a vtom někdo zavolá, je tam někdo? je to Signe, nebo ne? musí odpovědět, myslí si Oline a podívá se ke dveřím a vidí, že se dveře otevírají a v nich stojí Signe.

Promiň, řekne Signe.

Promiň, řekne.

Nechtěla jsem ti sem vpadnout, řekne Signe

a Oline tam stojí, jednou rukou se opírá o hůl, v druhé ruce má hrnec a dívá se do země.

Ale dveře byly otevřené, řekne Signe.

Tak už pojď, řekne Signe.

Rychle, prosím, řekne.

A Oline přikývne.

Jo, a před dveřmi jsem viděla dvě napůl snědené ryby, řekne Signe.

Ryby? řekne Oline.

Oline, šourá se po dlaždicích na chodbě a vychází ven z domu a tam, hned za dveřmi, vidí dvě napůl snědené ryby.

Asi tu byla kočka, řekne.

Tak se kočka najedla, řekne.

I kočky musí něco jíst, řekne Oline.

Je to tak, i kočky musí něco jíst, řekne Oline

a myslí si, že je to tak, i kočky musí něco jíst, ale proč nesnědly celou rybu? proč od každé kus? a proč snědly napůl dvě ryby místo jedné celé? přemýšlí Oline a strčí holí nejdřív do jedné ryby a potom do druhé a posune je ke zdi.

Tak, řekne Oline

a Oline si pomyslí, že musí jít znovu dolů k moři, pro novou rybu, rybář Svein se bude divit, že už je tam zase.

Nechtěla jsem tě takhle obtěžovat, řekne.

Ale to je v pořádku, řekne Svein.

Máš s sebou háček?

Ano, ano, řekne Oline

a podá Sveinovi háček, Svein zastrčí háček do jednoho oka, zmáčkne ho a Oline vidí, že konec háčku vylezl druhým okem, potom Svein chytí oba konce a spojí je a podá háček s rybou Oline, Oline se opře holí o zem, hůl jí trochu sklouzne, Oline sebere všechny síly, znovu musí sebrat všechny síly, myslí si, opře se o hůl, zvedne se a jednou rukou chytí rybu, kterou jí Svein podává.

Signe říká, aby šla nahoru po schodech a potom doprava ložnicí, Sivert leží v podkroví, za závěsem, řekne Signe, schody jsou pro Oline to nejhorší, myslí si Oline, vyjít schody, to je to nejtěžší, myslí si.

Můžu ti vzít tu rybu, jestli chceš, řekne Signe

a Oline si pomyslí, že rybu nesmí dát z ruky, myslí si a zavrtí hlavou.

a Signe vtiskne Oline do ruky hůl a Oline tam stojí, s holí v jedné ruce a s rybou v druhé ruce, půjde za svým malým bratrem Sivertem, je starý a umírá, chce s ní mluvit, než zemře, říkala Signe, musí se vzpamatovat a dobelhat se za Sivertem, myslí si Oline. Musí, myslí si.

Sivert leží nehybně, vedle postele je židle, sedne si tam a promluví si se Sivertem, on nikdy nebyl moc upovídaný, takže ani dnes to asi nebude jiné, zírá před sebe, zíra na ni prázdnýma očima, myslí si Oline, jde dál a posadí se na židli, hůl opře o postel a rybu si položí do klína.

Je tu tvoje sestra, Oline, řekne Oline

a podívá se na Siverta, on neodpoví.

No tys nikdy nebyl upovídaný, řekne Oline.

Když jsi byl malý, tak jsi mi často ani neodpověděl, když jsem se tě na něco ptala, řekne.

Moc dobře si to pamatuju.

Siverte, Siverte.

Nemůžeš poprosit sestru, aby za tebou přišla, a když přijde, tak jí neříct ani slovo, to nejde, řekne Oline.

To nejde, řekne.

Musíš své sestře přece něco říct, řekne Oline.

Nemůžeš tu jen ležet a mlčet, řekne

a Oline vidí, že její bratr leží stejně, jako když sem vešla.

Mluvila jsi s ním? zeptá se Signe.

Ne, neodpovídal mi, řekne Oline.

Protože jsi přišla pozdě, řekne Signe.

A tos tu seděla s tou rybou v klíně, no to snad ne, řekne Signe.

Je mrtvý, řekne Signe

a Oline slyší, že Signe pláče, vidí, jak jí tečou po tváři slzy, Signe přistoupí k Sivertovi a zavře mu víčka, sundá mu ruku z tváře, kůže je v místech, kde se jí dotýkaly prsty, úplně bílá, Signe se otočí k Oline.

Teď už můžeš jít, řekne.

Nezáleželo ti na něm ani tolik, abys přišla včas, když umíral, řekne.

Bylo to jeho poslední přání, chtěl, abych tě přivedla.

A ty.

Tys přišla pozdě.

Co jsi to za člověka, řekne Signe

a Oline se Signe scházejí se schodů, hrozně ji bolí nohy, myslí si Oline, bolest je silnější než obvykle, už aby byly dole a ona byla odsud pryč, myslí si Oline a Signe ji téměř táhne dolů, sejdou se schodů a Signe ji pustí a řekne, ať si pospíší domů s tou rybou, když je pro ni důležitější než vlastní bratr, řekne Signe a Oline pevně uchopí hůl a shrbená, v jedné ruce hůl, v druhé ruce rybu, jde ke dveřím a vychází ven a slyší, jak Signe říká, že jí nezáleží ani na vlastním bratrovi.

Oline, belhá

se do kopce, jde, jak nejrychleji může, myslí si Oline, přibližuje se k domu tak pomalu, i když jde, jak nejrychleji může, a přitom si právě odpočinula a bolest na chvíli ustala a ona znovu popadla dech. Oline se belhá do kopce a vidí, že se blíží k domu, ke svému malému hezkému bílému domu, říká si Oline, půjde rovnou na záchod, jen aby se samo nespustilo to vzadu, musí to stihnout,

posadí se na záchod, no samozřejmě že něco odešlo, myslí si Oline, ale ne, že už to nedokáže udržet, a bude to jenom horší, každý den, že to s ní takhle skončí, Bůh by se měl smilovat a nechat ji odejít, myslí si Oline, ano, brzy bude volná, Pán Bůh si ji brzy vezme k sobě, myslí si Oline a pověsí rybu na háček, Oline se dívá, jak ryba visí na háčku, je to hezká velká ryba, dá si ji dnes k večeři, rybář Svein ji pro ni chytil, myslí si Oline, Svein byl na ni vždycky hodný, vedle ryby visí Larsův obrázek, muž na koni a nějaké kopce, obrázek je žlutý a hnědý, jednou za ní Lars přiběhl a dal jí tenhle obrázek, neřekla mu ani děkuji, myslí si Oline, obrázek se jí nijak zvlášť nelíbil, připadalo jí to jako čmáranice, ale vzala si ho a pověsila ho sem na záchod a tady visí celé ty roky.

Lars maloval obrazy, to je jasné, myslí si Oline, ale je to hezký obrázek, i když je to asi jen čmáranice, je hezký, protože ho namaloval Lars, proto je hezký, myslí si, kdyby ho namaloval někdo jiný, tak by jí nepřipadal hezký.

vidím, jak se Lars posadil na kámen, sedí a dívá se na moře, vítr mu zvedá vlasy, vlasy má načechrané větrem, vousy má na stranu, černé vlasy a černé vousy ve větru, jdu k Larsovi a vidím, že se na mě dívá, a vtom se zvedne a rozeběhne se po pobřeží, Lars se mnou nechce mluvit, běží po pobřeží, najednou se otočí a já vidím, jak se na mě dívají jeho hnědé velké oči, a v tu chvíli si pomyslím, že jeho velké oči jsou jako obloha, velké hnědé oči jsou velké jako obloha, a vtom se Lars otočí a zakřičí na mě, ať ho nechám být, ať za ním nechodím, křičí a já vidím, jak Lars vystupuje z lodí, v krásném fialovém sametovém obleku, nemohla jsem ho poznat, měl dlouhé a hladké černé vlasy po ramena, černé vlasy mu padaly na fialový sametový oblek a v podpaží měl pouzdro z černé kůže, a když mě uviděl stát na ná-
břeží, tak se usmál a řekl, že v tom pouzdru má malířskou výbavu, ukáže mi, jak se naučil malovat v Německu.

Oline sedí a dívá se do rybích očí a slyší, jak venku někdo chodí, slyší kroky a neslyší i nějaký hlas, nemluví tam někdo? neptá se, jestli je všechno v pořádku, neměla by Oline odpovědět, že je všechno v pořádku, musí odpovědět, ano, musí odpovědět, myslí si Oline, všechno je v pořádku, musí odpovědět, a ten hlas? je to muž? je to Lars? Larsův hlas? stojí před záchodem Lars a mluví na ni? rybář Bård? Sivert? znovu uslyší ten hlas, je ti dobře, ptá se, je to známý hlas, ale komu patří? nemůže to být Alida? ano, to bude Alida, a Oline slyší, jak se Alida ptá, jestli jí je dobře, a Oline si myslí, že jí musí odpovědět, nemůže sedět na záchodě a mlčet, když se jí Alida ptá, jestli jí je dobře, musí jí odpovědět, myslí si Oline a dívá se do rybích očí, upřeně černé rybí oči se dívají přímo do ní a ona najednou cítí, jako by se změnila v rybí oči, už není ta, na kterou se oči dívají, ale stala se rybíma očima, cítí Oline a dívá se do černých a upřených rybích očí a je klidná a rybí oči jsou klidné a uvnitř upřených rybích očí je ještě něco, co by nikdy nemohla sníst, i kdyby tisícrát chtěla, a Oline cítí, jak se jí zklidňuje dech, musí přece Alidě odpovědět, a Oline cítí, jak má klidný dech, a najednou se cítí tak nekonečně uvolněná a tak nekonečně klidná, a vtom vidí, jak se rybí oči otevírají, a ona vidí, že z nich a z Larsova obrazu vychází světlo, nikdy nebyla tak klidná, opře se o stěnu, Oline sedí s hlavou opřenou o stěnu a cítí, že dole něco málo odešlo, a potom už tu jsou jen rybí oči a klidné světlo